

DOI: <https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2019.192196>

УДК 811.111r38:821.111

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ БІНАРНИХ ОПОЗИЦІЙ (на матеріалі англомовних текстів Рея Бредбері)

ПОДСЄВАК К. С.

старший викладач
Київський національний
лінгвістичний університет
29tikaol@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-2114-4471>

Статтю присвячено аналізу лексико-семантичних і стилістичних засобів вербалізації опозицій у текстах Рея Бредбері. Виявлено такі лексичні типи створення відношень опозиції в текстах письменника, як: синонімія, антонімія, лексико-семантичні групи та лексико-тематичні поля. Серед стилістичних засобів виокремлено антитезу, метафору та метонімію. У ході дослідження розглянуто основні погляди науковців щодо теорії опозицій у германістиці, інтерпретовано мовні засоби репрезентації відношень опозиції на основі вибірки прикладів із роману Рея Бредбері “451 градус за Фаренгейтом”.

Ключові слова: опозиція, Рей Бредбері, синонімія, антонімія, лексико-семантична група, лексико-тематичне поле, антитеза, метафора, метонімія.

LEXICO-SEMANTIC AND STYLISTIC MEANS OF THE BINARY OPPOSITIONS' VERBALIZATION (in Ray Bradbury's texts)

PODSIEVAK Kateryna Serhiivna
Senior lecturer
Kyiv National Linguistic University
29tikaol@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-2114-4471>

Introduction. The study focuses on the analysis of lexico-semantic and stylistic means of oppositions' verbalization in Ray Bradbury's texts.

Purpose. The aim of this paper is to examine the basic views of scholars on the linguistic means of expressing oppositions and illustrate them with examples from Ray Bradbury's novel “Fahrenheit 451”.

Methods. The paper applied the methods of stylistic analysis, semantic and contextual analysis.

Results. Systemic relation in language representing oppositions of different kinds have been studied by many scholars in different genres of texts but fiction. In Ray Bradbury's science fiction novel “Fahrenheit 451” opposition relations are created with the help of such lexical means as synonymy, antonymy on the levels of separate words, lexical and semantic groups and lexical and thematic fields. The study of lexico-semantic and stylistic means of oppositions' verbalization approved that among the dominant means there are antithesis, metaphor and metonymy as stylistic means to represent the conceptual opposition “HUMAN BEING – TECHNOLOGY” which is one of the crucial in creating the unique idiosyncrasy of the writer.

Conclusions. Oppositions on the lexico-semantic level are verbalized through the synonymic and antonymic relations of the separate words, lexical and semantic groups, lexical and thematic fields. The stylistic means manifesting the oppositions in the Ray Bradbury's

works are antithesis to show the contrast; metaphor and metonymy to create opposition on the basis of common characteristics. The further research will be aimed at the in-depth analysis of the verbalization means of the conceptual opposition "HUMAN BEING – TECHNOLOGY" in Ray Bradbury's works for classifying the peculiarities of the writer's idiostyle.

Key words: opposition, Ray Bradbury, synonymy, antonymy, lexical and semantic group, lexical and thematic field, antithesis, metaphor, metonymy.

Формулювання проблеми та обґрунтування актуальності її розв'язання. Мова, особливо лексика, є "відкритою та динамічною системою, що складається із зон різного ступеня впорядкованості" (Скляревская, 2004, с. 148), тобто з елементів, поєднаних між собою певними відношеннями в єдине цілісне утворення (Крапивник, 2010, с. 67). Основним видом системного зв'язку, що організовує мовні елементи в єдине ціле і впливає на його структурні зміни, лінгвісти (Алефіренко, 2013; Денисов, 2011; Крапивник, 2010; Кузнецова, 1989) уважають відношення опозиції – протиставлення мовних одиниць на основі спільності їхніх значень. Сукупність опозицій, у які вступає певна лексична одиниця, відіграє вирішальну роль для ідентифікації (парадигматичного визначення) цієї одиниці. Ідентифікація одиниці полягає у виявленні тих ознак семантичної субстанції, якими ці одиниці відрізняються одна від одної (Ярцева, 1990, с. 348).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти вербалізації відношень опозиції на лексико-семантичному рівні мови вивчалися багатьма науковцями. Зокрема, лексичними засобами цікавилися Н. Ф. Алефіренко, Ю. Д. Апресян, Л. М. Васильєв, Ю. С. Головащенко, Ю. М. Денисов, Дж. Діз, С. Джонс, О. С. Ковтунець, О. В. Крапивник, Д. Кристал, Е. В. Кузнецова, В. В. Левицький, Г. В. Межжеріна, Г. М. Скляревська, Х. С. Те, Ф. П. Філін, І. І. Шайнер. Відношення опозиції на лексико-стилістичному рівні були об'єктом вивчення таких мовознавців, як: І. В. Арнольд, Т. Г. Бочиної, О. В. Комісарової, Дж. Лакоффа, О. М. Мороховського, В. М. Павлова, О. О. Селіванової, В. Г. Сухенко, О. Д. Тарасенко, Д. Фасса, О. П. Чудінова. Однак лексико-семантичні та стилістичні засоби вербалізації бінарних опозицій у художньому тексті як засобів утілення авторського задуму не знайшли на сьогодні широкого висвітлення.

Актуальність статті зумовлена недостатністю досліджень лексичних і стилістичних мовних засобів створювати відношення опозиції, що особливо важливо для художніх творів, у яких часто зображено конфлікт між персонажами чи явищами, який, зокрема, репрезентовано і через бінарну опозицію.

Мета дослідження – виявити специфіку репрезентації бінарної опозиції лексико-стилістичними засобами на прикладі творчості Рея Бредбері. **Завдання статті:** продемонструвати лексичні (синонімія, антонімія, лексико-семантичні групи та лексико-тематичні поля) та стилістичні (антитеза, метафора, метонімія) засоби створення відношень опозиції на матеріалі творів американського письменника Рея Бредбері, який утілює у своїй творчості бінарну опозицію "людина – техніка".

Виклад основного матеріалу дослідження. Системність лексики в зовнішньому аспекті системи реалізується в різного роду лексичних об'єднаннях на основі парадигматичних відношень (Скляревская, 2004, с. 16) – синонімічних, антонімічних, лексико-семантичних груп слів і лексико-тематичних полів (Алефіренко, 2013, с. 7).

Звичайно синоніми визначають як слова, що мають те саме лексичне значення з різними його відтінками, тобто, це схожі за значенням слова, відмінності між якими здатні нейтралізуватися (Апресян, 1995, с. 216 – 217).

У повсякденній свідомості синоніми сприймаються як різні за звучанням, але однакові за значенням слова. Подібні визначення здебільшого ілюструють прикладами семантично тотожних слів, наприклад, *мовознавство – лінгвістика* (Апресян, 1995, с. 9). Однак, говорячи про синонімію, Х. С. Те (2002) зазначає, що абсолютна тотожність двох одиниць можлива

лише в певних, обмежених правилами умовах контексту. Якщо синоніми розуміти як одиниці абсолютно тотожні, то в мові їх немає, а таке припущення не можливе. Якщо ж синоніми тлумачити як одиниці семантично близькі, то вони є і в мові, і в мовленні (Те, 2002, с. 43).

У сучасному мовознавстві загальноприйнятою є така дефініція синонімів: це “слова, нетотожними семантичними ознаками яких є тільки ті ознаки, які можуть стійко нейтралізуватися у визначених позиціях” (Шмелев, 1964, с. 141). Таким чином, наявність опозицій у складі синонімічних рядів детермінується саме тим, що члени синонімічних рядів мають як спільні, так і відмінні ознаки.

Синонімічний ряд – мікросистема, члени якої пов’язані відношеннями подібності та відмінності, характеризуються наявністю тотожних і відмінних компонентів. Компоненти, що збігаються, інтегрують, вони є тією семантичною основою, його ядром, на якій будується синонімічний ряд; у більшості синонімічних рядів виділяються також диференційні семантичні ознаки, які характеризують окремі члени ряду і визначають наявні між ними семантичні “тяжіння” і “відштовхування” (Денисов, 2011, с. 43). Отже, є всі підстави розглядати синонімічний ряд як опозицію.

У творах Рея Бредбері синонімія актуалізує значення протиставлення, наприклад: *Three seconds later the game was done, the rat, cat, or chicken caught half across the areaway, gripped in gentling paws while a four-inch hollow steel needle plunged down from the proboscis of the Hound to inject massive jolts of morphine or procaine* (Bradbury, 1953, с. 11); *Go on, anyway, shove the bore down, slush up the emptiness, if such a thing could be brought out in the throb of the suction snake* (Bradbury, 1953, с. 6). У цьому випадку світ техніки сприймається письменником як порожнеча на противагу людині, яка сповнена різноманітними почуттями (пор.: *The girl stopped and looked as if she might pull back in surprise, but instead stood regarding Montag with eyes so dark and shining and alive, that he felt he had said something quite wonderful* (Bradbury, 1953, с. 2)).

Наступним типом парадигматичних відношень на лексико-семантичному рівні є антонімія. Антонімічні пари виражають протилежні або несумісні значення, тобто, антоніми – це слова, протилежні за значенням. Прикладом може слугувати пара *poor – rich*, яка демонструє, що людина не може бути одночасно і багатого, і бідною (Defining Antonymy, 2010, с. 3). Говорячи про антоніми, дослідники (Jones et al., 2012) використовують термін “протилежний” для позначення семантичних відношень між парами антонімів (Jones et al., 2012, с. 3). Д. Крістал (2008) стверджує, що “в найзагальнішому значенні антонімія позначає всі типи семантичної протилежності, що далі поділяються на групи (наприклад, градуйовані антоніми типу *big – small* (...) та неградуйовані антоніми на зразок *single – married*)” (Crystal, 2008, с. 29).

Лексеми *limerick* і *pencil* навряд чи будуть тлумачитися як антоніми, оскільки лексико-семантична опозиція передбачає подібність, а також відмінності, і два референти, що позначаються цими словами, недостатньо близькі (Jones et al., 2012, с. 3). Водночас антоніми *hot* і *cold* позначають розмірність “temperature”, але, на відміну від синонімів, які знаходяться на однакових або близьких позиціях на розмірності (наприклад, *scorching* і *hot*), вони становлять протилежні полюси (Scheible et al., 2013, с. 490). Антоніми, таким чином, подібні в усіх відношеннях, крім одного, в якому вони максимально протилежні (Willners, 2001, с. 17).

З одного боку, в антонімічних парах міцно пов’язані між собою слова на зразок *long – short*, *heavy – light*, *hot – cold* та *good – bad* у вимірах “length”, “weight”, “temperature” і “merit”, відповідно; з іншого – наявні антонімічні пари, які менше сприймаються як протилежні і чіткіше пов’язані з конкретними сферами та ситуаціями (Paradis, 2013, с. 2), наприклад, коли лексико-семантичні варіанти багатозначного слова можуть одночасно належати кільком анатомічним парам, пор. *м’який* ‘такий, що легко піддається стисненню’ – *твердий* ‘такий, який важко піддається стисненню’; *м’який* ‘свіжий’ (про хліб) – *черствий* ‘несвіжий’; *м’який* ‘ніжний’ (про риси обличчя, про голос) – *різкий* ‘грубий’; *м’який* ‘нестрогий, поблажливий’ – *твердий* ‘непохитний, непоблажливий’ (Апресян, 1995, с. 22).

Із білим голубом асоціюється в письменника людина та результати її діяльності, особливо книги, які відіграють у його творчості надзвичайно важливу роль: *A book alighted, almost obediently, like a white pigeon, in his hands, wings fluttering* (Bradbury, 1953, с. 17), тоді як механізми – темні кобри, що викликає асоціації з небезпекою: *They had this machine. They had two machines, really. One of them slid down into your stomach like a black cobra down an echoing well looking for all the old water and the old time gathered there* (Bradbury, 1953, с. 77).

Вивчення лексико-семантичних груп невідокремлене із вивченням асоціацій. Як слушно вказують І. Ахмад та В. Чмель (2011), людина сприймає світ зокрема через асоціації, тому зацікавлення до них як до об'єкта наукових досліджень має давню історію (Akhnad & Chmel, 2011, с. 2). Дж. Діз (1965), намагаючись об'єднати психологічний і лінгвістичний аналіз асоціацій, продемонстрував, що для виникнення асоціації між мовними одиницями повинен бути смисловий зв'язок, хоча асоційовані слова не завжди пов'язані семантично. Будь-яке слово належить не лише до певного об'єкта, а є цілою мережею образів, подібних за візуальними ознаками, попереднім досвідом тощо (Deese, 1965, с. 2). М. М. Покровський (1959) зазначав, що слово та його значення буде зрозумілим саме на тлі синонімічних із ним слів, що “належать до того самого кола уявлень” (Покровский, 1959, с. 12). Виходячи з того, що весь словниковий запас мови можна поділити на лексико-семантичні групи слів, така класифікація є універсальною з погляду мети, оскільки такі групи можуть отримувати саме таку структуру, яку їм задає дослідник відповідно до його мети (Филин, 1957, с. 530).

Л. М. Васильєв (1971) терміном “лексико-семантична група” позначає будь-який семантичний клас слів, об'єднаних хоча б однією спільною лексичною парадигматичною семою (Васильєв, 1971, с. 110). Наприклад, слова *fox* ‘лисиця’, *tiger* ‘тигр’, *dog* ‘собака’, *crocodile* ‘крокодил’ входять в одну парадигму на основі загальної ознаки *animals* ‘тварини’ і опозиції, що наявна між ними. Однак у ряді *fox* ‘лисиця’ – *tiger* ‘тигр’ тварини протиставляються за ознакою “псові – котячі”, а *crocodile* ‘крокодил’ протиставляється всім названим тваринам (ссавцям), оскільки належить до ряду водних хребетних – плазунів (Алефиренко, 2013, с. 7).

Як структурна одиниця лексико-семантичної групи лексема має семантичну структуру з ієрархічно організованими елементами, серед яких виділяються семантичні ознаки, семантичні компоненти, семи. Елементи семантичної структури пов'язані парадигматичними відношеннями: зв'язок між значеннями лексем у межах лексико-семантичної групи здійснюється через спільні для цих лексем семантичні ознаки; диференційні ознаки виконують функцію опозиційних корелятивів (Межжеріна, 2002, с. 122). Так, найбільш типовими компонентами лексико-семантичної групи “техніка” є: 1) *electricity* ‘електрика’: *Her face, turned to him now, was fragile milk crystal with a soft and constant light in it. It was not the hysterical light of electricity but-what?* (Bradbury, 1953, с. 3), 2) *steel* ‘сталь’: *His wife stretched on the bed, uncovered and cold, like a body displayed on the lid of a tomb, her eyes fixed to the ceiling by invisible threads of steel, immovable* (Bradbury, 1953, с. 5), 3) *Mechanical Hound* ‘механічний пес’: *The Mechanical Hound slept but did not sleep, lived but did not live in its gently humming, gently vibrating, softly illuminated kennel back in a dark corner of the firehouse* (Bradbury, 1953, с. 11), що демонструють основні технічні засоби, якими користується людина, та матеріали, з яких вони вироблені.

Лексико-тематичні поля також є виявом системності мови. Кристалізація підходу до тлумачення лексичної системності завдячує своєю актуальністю доктрині мовного поля часів раннього структуралізму (Г. Іпсен, Й. Тріп, В. Порціг) (Головащенко, 2017, с. 189). На нинішньому етапі лінгвістичних пошуків поняття поля й досі опирається на окремі постулати, зокрема структурний характер зв'язків між складниками поля та наявність спільного компонента в семантичній структурі значення конститuentів (Щур, 1974, с. 23; Geeraerts, 2010, с. 54).

Лексико-тематичні об'єднання лексики характеризуються, по-перше, позамовною обумовленістю зв'язків між їхніми елементами (ідеальними і матеріальними денотатами,

вираженими мовними знаками), по-друге, переліком як формою впорядкування денотатів – складників лексико-тематичного угруповання (Левицький, 2006, с. 219). Лексико-тематичне поле – це об'єднання слів однієї теми за логіко-поняттєвим принципом, у якому не є обов'язковою загальна інтегральна сема (Ковтунець, 2017, с. 61). Насамперед ідеться про класифікацію предметів та явищ, об'єднаних типовою ситуацією або темою. Відтак структура лексико-тематичного поля – це різні варіативні маніфестації однієї теми, які впорядковані структурно (від метатеми – до підтем) (Шайнер, 2019, с. 89).

Наприклад, лексико-тематичне поле “людина” репрезентоване такими лексемами: *smile* ‘усмішка’: *Later, going to sleep, he would feel the fiery smile still gripped by his face muscles, in the dark* (Bradbury, 1953, с. 1), *like* ‘вподобати’: *“Because I like you,” she said, “and I don't want anything from you. And because we know each other”* (Bradbury, 1953, с. 13), *crazy* ‘божевільний’: *I'm seventeen and I'm crazy. My uncle says the two always go together. When people ask your age, he said, always say seventeen and insane* (Bradbury, 1953, с. 2) тощо. Вони репрезентують основні емоційні складники людини у творчості письменника.

Сукупність стилістичних прийомів опозиції об'єднана спільністю змісту і забезпечує безперервність смислового простору опозиції. Усі стилістичні прийоми цієї сукупності пов'язані один з одним відношеннями взаємного протиставлення і семантичними кореляціями системного характеру, що дозволяє розглядати їх як такі, що мають “польову структуру” (Бочина, 2010, с. 25), яке охоплює “не тільки чітко розмежовані і протиставлені одне одному утворення, а й переходить між такими утвореннями, які розмивають кордони між ними” (Павлов, 1996, с. 22).

Ядром узагальнено-типізованих способів вираження опозиції на стилістичному рівні, за Т. Г. Бочиною (2010), є антитеза – риторична фігура, що полягає в зумисне підкреслюваному зіставленні двох протилежних, але пов'язаних між собою понять, явищ, речей, ідей та образів для підсилення вражень, для більшої переконливості (Тарасенко, 2014).

В основі риторичної фігури антитези – філософське розуміння світу як єдності протилежностей (Тарасенко, 2014). Основна мета антитези – навмисна демонстрація опозиції (контрасту) – досягається взаємодією декількох симетрично розташованих опозицій, діапазон парадигматичних характеристик яких надзвичайно великий. Контрастна сутність зіставлюваних предметів мови підкреслюється і взаємною актуалізацією відношень протилежності 2 – 3-х пар лексичних антонімів (Бочина, 2010, с. 26): *The Mechanical Hound slept but did not sleep, lived but did not live in its gently humming, gently vibrating, softly illuminated kennel back in a dark corner of the firehouse* (Bradbury, 1953, с. 11). У цьому випадку створюється опозиція між механічним створінням та людиною. Перший компонент кожного сполучення – характеристика людини (*slept, lived*), другий – характеристика неживої істоти (*did not sleep, did not live*).

Засобом вираження відношень опозиції також постає метафора. І. В. Арнольд (2002) визначає метафору як перенесення імені на основі відношень подібності (фактично приховане порівняння). Дослідниця стверджує, що метафора є методом опису, який порівнює одну річ з іншою, посиляючись на неї так, ніби це – якась інша річ (Арнольд, 2002, с. 64). Понад те, в основі метафори лежить розумовий процес порівняння, але в метафорі основа порівняння ніколи не висловлюється відкрито. Під визначення метафори потрапляють і “порівняльні звороти, різноманітні перифрази, метонімія та інші подібні засоби, тобто беруться до уваги не тільки власне слова, а й фразеологізми, складні найменування” (Чудинов, 2001, с. 38).

На думку О. М. Мороховського (1986) та ін., у процесі метафоризації всієї сукупності лексико-семантичних варіантів певного слова реалізується лише один із них, тобто відбувається звуження семантики слова. Наприклад, у реченні рекламного тексту *The woman who wears this rare perfume wears a liquid jewel* слово *jewel* (що в цьому контексті заміщує слово *perfume*) позначає лише одне – “щось значне” (Мороховский et al., 1986, с. 160).

Інтерпретуючи моделювальну функцію метафоричної номінації як засобу вербалізації відношень опозиції, важливо враховувати всі три базові компоненти структури метафоричного

значення, виділені в рамках теорії регулярної багатозначності: результативне, метафоричне значення, вихідний образ і підстава уподібнення – символ метафори (Скляревская, 2004, с. 51).

Метафора, будучи одиницею мислення, представляє когнітивний механізм об'єднання двох понятійних сфер, при якому одна понятійна сфера (“сфера-мішень”, або “сфера-ціль”, “сфера-магніт”, “реципієнтна зона”) інтерпретується в термінах іншої понятійної сфери (“сфера-джерело”, або “вихідна сфера”, “донорська зона”) на основі аналогії (Комиссарова, 2012, с. 12), що і дозволяє розглядати метафору як засіб створення опозицій, оскільки “в метафоричному дзеркалі виявляються найбільш значущі для людини ознаки і якості, приписувані певному об'єкту сприйняття і осмислення” (Комиссарова, 2012, с. 12 – 13). Так, у творах Рея Бредбері, людина за своєю природою ірраціональна, а її почуття і бажання створюють протиріччя, змушуючи її переживати певні емоційні стани, наприклад: *The room was blazing hot, he was all fire, he was all coldness; they sat in the middle of an empty desert with three chairs and him standing, swaying, and him waiting for Mrs. Phelps to stop straightening her dress hem and Mrs. Bowles to take her fingers away from her hair* (Bradbury, 1953, с. 47). У цьому фрагменті описуються емоції головного героя, коли він, прочитавши книгу, хоче поділитися її змістом із знайомими, але розуміє, що це заборонено, тому відчуває хвилювання, а отже, метафора виявляє емоційність людини (пор.: *The impersonal operator of the machine could, by wearing a special optical helmet, gaze into the soul of the person whom he was pumping out* (Bradbury, 1953, с. 6), в якому прикметник *impersonal* демонструє знеособлення людини технікою).

Із самого початку вивчення метонімія, поряд із метафорою, розумілася як просто троп (Truszczynska, 2002 / 2003, с. 221): показово, що один із найбільш видатних мислителів античності Аристотель тлумачив метонімію як підтип метафори. Деякі сучасні лінгвісти зберегли цей підхід до метонімії, трактуючи її як суб-троп (Fass, 1997, с. 47), хоча водночас і відкидають думку про те, що її вияв слід обмежувати лише образною мовою (Truszczynska, 2002 / 2003, с. 221).

Дж. Лакофф та Д. Джонсон (1986) стверджують, що “метонімічні поняття дозволяють нам концептуалізувати одне на основі його відношення до чогось іншого” (Lakoff & Johnson, 1986, с. 39). Вони не деталізують характер згаданого відношення, а натомість намагаються продемонструвати це явище за допомогою таксономії, що пояснюється метонімічними схемами, такими, як: “виробник продукту”, “об'єкт, що застосовує користувач”, “контрольований для підконтрольного” та ін. (Lakoff & Johnson, 1986, с. 38 – 39).

Однак інші дослідники відзначають, що метонімія базується на способах вираження близьких і подібних речей, і саме термінами “близькість” і “подібність” описують явище метонімії (Truszczynska, 2002 / 2003, с. 222). Це визначає її можливості створення відношень опозиції на основі подібності, наприклад, наповнення людини новим змістом передається так: *In the days to follow, and in the nights when there was no moon and in the nights when there was a very bright moon shining on the earth, the old man would go on with this talking and this talking, drop by drop, stone by stone, flake by flake* (Bradbury, 1953, с. 77). Метонімія дозволяє охарактеризувати свідомість людини як єдине ціле, що складається з менших компонентів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Опозиції на лексико-семантичному рівні реалізуються шляхом протиставлення мовних одиниць на підставі їхньої спільності: відношень синонімії та антонімії окремих одиниць, а також лексико-семантичних груп і лексико-тематичних полів для угруповань лексичних одиниць. Серед стилістичних засобів реалізації опозицій виділяємо антитезу як засіб створення протиставлення та метафору і метонімію як засоби створення опозиції на основі спільності характеристик об'єктів чи явищ. До перспектив подальших досліджень належить ґрунтовне вивчення лексико-семантичних засобів вербалізації бінарної опозиції “людина-техніка” у творчості Рея Бредбері, розширення їхнього арсеналу та виділення серед них основних і допоміжних, що уможливить більш глибоке проникнення в ідіостиль письменника.

ЛІТЕРАТУРА

- Алефиренко, Н. Ф. (2013). *Системность медийного лексико-семантического пространства*. Режим доступа: <https://core.ac.uk/download/pdf/151225553.pdf>.
- Апресян, Ю. Д. (1995). *Избранные труды. Т. I. Лексическая семантика (синонимические средства языка)*. 2 изд., испр. и доп. Москва: Школа “Языки русской культуры”.
- Арнольд, И. В. (2002). *Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов*. 4-е изд., испр. и доп. Москва: Флинта: Наука.
- Бочина, Т. Г. (2010). Стилистические приемы контраста как система с полевой структурой. *Вестник ТГПУ*, 1 (19), 25-29.
- Васильев, Л. М. (1971). Теория семантических полей. *Вопросы языкознания*, 5, 105-113.
- Головащенко, Ю. С. (2017). Тематичне поле в семантичному просторі художнього тексту (на матеріалі романів Дж. М. Кутзее). *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки*, 1, 190-195.
- Денисов, Ю. Н. (2011). Синонимический ряд в аспекте теории оппозиции. *Вестник ТГУ*, 4 (96), 206-211.
- Ковтунець, О. С. (2017). *Актуалізація лексики української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ століття*. (Дис. канд. філол. наук). Київ: Національна академія наук України.
- Комиссарова, О. В. (2012). *Метафорическое моделирование гендерной оппозиции в русском языке*. (Автореф. дис. канд. филол. наук). Томск: Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования “Национальный исследовательский томский политехнический университет”.
- Крапивник, Е. В. (2010). Системные оппозиции в лексике русского языка (на материале прилагательных-цветонаименований). *Ученые заметки ТОГУ*, 1 (2), 66-70.
- Кузнецова, Э. В. (1989). *Лексикология русского языка*. Москва: Высшая школа.
- Левицкий, В. В. (2006). *Семасиология*. Винница: Нова книга.
- Межжеріна, Г. В. (2002). Структурна організація семантичних одиниць (поле – лексико-семантична група – слово). *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*, 5, 114-126.
- Мороховский, А. Н., Воробьева, О. П., Лихошерст, Н. И., Тимошенко, З. В. (1984). *Стилистика английского языка*. Київ: Вища школа.
- Павлов, В. М. (1996). *Полевые структуры в строе языка*. Санкт-Петербург: Изд-во СПбУЭФ.
- Покровский, М. М. (1959). *Избранные труды по языкознанию*. Москва: Изд-во АН СССР.
- Русанівський, В. М., Тараненко, О. О. та ін. (ред.). (2000). *Українська мова*. Енциклопедія. Київ: Укр. енцикл.
- Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля.
- Склярєвская, Г. Н. (2004). *Метафора в системе языка*. 2-е изд. Санкт-Петербург: Наука.
- Сухенко, В. Г. (2017). Мовна картина світу українців крізь призму оксиморона. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 5 (34), 124, 72-75.
- Тарасенко, О. Д. (2014). *Інтерпретація антитези як стилістичного засобу у художній мові В. Винниченка*. Режим доступа: <https://www.sworld.com.ua/konfer34/751.pdf>.
- Те, Х. С. (2002). Синонимические отношения в семантических полях ‘ЖИЗНЬ’ и ‘СМЕРТЬ’. *Язык, сознание, коммуникация*, 21, 42-54.
- Филин, Ф. П. (1957). О лексико-семантических группах слов. *Езиковедский изъследования в чест на академик Стефан Младенов*, 530.
- Чудинов, А. П. (2001). *Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры*. Екатеринбург: УрГПУ.
- Шайнер, І. І. (2019). *Лексико-семантичний простір британських художніх прозових текстів на військову тематику: прагматилістичний аспект*. (Дис. канд. філол. наук). Львів: Херсонський державний університет.

- Шмелев, Д. Н. (1964). *Очерки по семасиологии русского языка*. Москва: Просвещение.
- Щур, Г. С. (1974). *Теория поля в лингвистике*. Москва: Наука.
- Ярцева, В. Н. (ред.). (1990). *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва: Советская энциклопедия.
- Akhmad, I., Chmel, V. (2011). *Association as Linguistic Phenomenon*. Retrieved from: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/ahmad%20chmel_association.pdf.
- Crystal, D. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6th ed. London: Blackwell.
- Deese, J. (1965). *The structure of associations in language and thought*. Baltimore: Johns Hopkins Press.
- Defining Antonymy: A Corpus-based Study of Opposites Found by Lexico-syntactic Patterns (2010). Retrieved from: <http://www.ai.rug.nl/~anja/public/Lobanovaetal.pdf>.
- Fass, D. (1997). *Processing Metonymy and Metaphor*. London: Simon Fraser University.
- Geeraerts, D. (2010). *Theories of Lexical Semantics*. Oxford: Oxford University Press.
- Jones, S., Murphy, M. L., Paradis, C., Willnersuse, C. (2012). *Antonyms in English: Construals, Constructions and Canonicity*. Retrieved from: http://assets.cambridge.org/9780521761796/excerpt/9780521761796_excerpt.pdf.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Paradis, C. (2013). Binary opposition: A spatial configuration of comparison of opposite properties along a meaning dimension. *Oppositeness / Contrariety: From Spatial Perception to Spatial Cognition (Or the Other Way Round?)*. Retrieved from: <http://portal.research.lu.se/ws/files/6072485/4113136.pdf>.
- Scheible, S., Schulte im Walde, S., Spinogrum, S. (2013). Uncovering Distributional Differences between Synonyms and Antonyms in a Word Space Model. *International Joint Conference on Natural Language Processing*. Retrieved from: <https://aclweb.org/anthology/I13/I13-1056.pdf>.
- Truszczynska, A. (2002/2003). Conceptual metonymy – the problem of boundaries in the light of ICMs. *Poznan Studies in Contemporary Linguistics*, 38, 221-237.
- Willners, C. (2001). *Antonyms in Context*. Lund: Lunds universitet.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Bradbury, R. (1953). *Fahrenheit 451*. Retrieved from: <https://www.secret-satire-society.org/wp-content/uploads/2014/01/Ray-Bradbury-Fahrenheit-451.pdf>.

REFERENCES

- Alefrenko, N. F. (2013). Sistemnost mediynogo leksiko-semanticheskogo prostranstva. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/151225553.pdf>.
- Apresyan, Yu. D. (1995). *Izbrannyye trudyi. T. I. Leksicheskaya semantika (sinonimicheskie sredstva yazyika)*. 2 izd., ispr. i dop. Moskva: Shkola “Yazyiki russkoy kulturyi”.
- Arnold, I. V. (2002). *Stilistika. Sovremennyyi angliyskiy yazyik: Uchebnik dlya vuzov*. 4-e izd., ispr. i dop. Moskva: Flinta: Nauka.
- Bochina, T. G. (2010). Stilisticheskie priemyi kontrasta kak sistema s polevoy strukturoy. *Vestnik TGGPU*, 1 (19), 25-29.
- Vasilev, L. M. (1971). Teoriya semanticheskikh poley. *Voprosy yazyikoznaniya*, 5, 105–113.
- Holovaschenko, Yu. S. (2017). Tematychno pole v semantychnomu prostori khudozhniho tekstu (na materialy romaniv Dzh. M. Kutzee). *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu imeni Al'freda Nobelia. Seriya: Filolohichni nauky*, 1, 190-195.
- Denisov, Yu. N. (2011). Sinonimicheskiy ryad v aspekte teorii oppozitsii. *Vestnik TGU*, 4 (96), 206-211.
- Kovtunets, O. S. (2017). Aktualizatsiia leksyky ukrainskoi literaturnoi movy kintsia XX – pochatku XXI stolittia (Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata filolohichnykh nauk). Kyiv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy.

- Komissarova, O. V. (2012). *Metaforicheskoe modelirovanie gendernoy oppozitsii v russkom yazyike* (Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni kandidata filologicheskikh nauk). Tomsk: Federalnoe gosudarstvennoe byudzhethnoe obrazovatelnoe uchrezhdenie vyisshego professionalnogo obrazovaniya "Natsionalnyy issledovatel'skiy tom'skiy politehnicheskii universitet".
- Krapivnik, E. V. (2010). Sistemnyye oppozitsii v leksike russkogo yazyika (na materiale prilagatelnykh-tsvetonaimenovaniy). *Uchenyie zametki TOGU*, 1 (2), 66-70.
- Kuznetsova, E. V. (1989). *Leksikologiya russkogo yazyika*. Moskva: Vysshaya shkola.
- Levitskiy, V. V. (2006). *Semasiologiya*. Vinnitsa: Nova kniga.
- Mezhzherina, H. V. (2002). Strukturna orhanizatsiia semantichnykh odynyts' (pole – leksyko-semantichna hrupa – slovo). *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka*, 5, 114–126.
- Morohovskiy, A. N., Vorobeva, O. P., Lihosherst, N. I., Timoshenko, Z. V. (1984). *Stilistika angliyskogo yazyika*. Kiyiv: "Vyscha shkola".
- Pavlov, V. M. (1996). *Polevyie struktury v stroe yazyika*. Sankt-Peterburg: Izd-vo SPbUEF.
- Pokrovskiy, M. M. (1959). *Izbrannyye trudy po yazykoznaniiu*. Moskva: Izd-vo AN SSSR.
- Rusanivskiy, V. M., Taranenko, O. O. ta in. (ed.). (2000). *Ukrainska mova. Entsyklopediia*. Kyiv: Ukr. entsykl.
- Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia*. Poltava: Dovkillia.
- Sklyarevskaya, G. N. (2004). *Metafora v sisteme yazyka*. 2-e izd. Sankt-Peterburg: Nauka.
- Sukhenko, V. H. (2017). *Movna kartyna svitu ukrainsiv kriz pryzmu oksymorona*. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 5 (34), 124, 72-75.
- Tarasenko, O. D. (2014). Interpretatsiia antytezy yak stylistychnoho zasobu u khudozhnij movi V. Vynnychenka. Retrieved from: <https://www.sworld.com.ua/konfer34/751.pdf>.
- Te, H. S. (2002). Sinonimicheskie otnosheniya v semanticheskikh polyah 'ZHYZN' i 'SMERT'. *Yazyk, soznanie, kommunikatsiya*, 21, 42-54.
- Filin, F. P. (1957). O leksiko-semanticheskikh gruppah slov. *Ezikovedskie izsledovaniya v chest na akademik Stefan Mladenov*, 530.
- Chudinov, A. P. (2001). *Rossiya v metaforicheskom zerkale: kognitivnoe issledovanie politicheskoy metaforyi*. Ekaterinburg: UrGPU.
- Shainer, I. I. (2019). *Leksyko-semantichnyy prostir brytanskykh khudozhnikh prozovykh tekstiv na vijskovu tematyku: prahmastylistychnyy aspekt* (Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata filolohichnykh nauk). Lviv: Khersonskiy derzhavnyy universytet.
- Shmelev, D. N. (1964). *Ocherki po semasiologii russkogo yazyika*. Moskva: Prosveschenie.
- Schur, G. S. (1974). *Teoriya polya v lingvistike*. Moskva: Nauka.
- Yartseva, V. N. (ed.). (1990). *Lingvisticheskii entsiklopedicheskii slovar*. Moskva: Sovetskaya entsiklopediya.
- Akhmad, I., Chmel, V. (2011). Association as Linguistic Phenomenon. Retrieved from: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/ahmad%20chmel_association.pdf.
- Crystal, D. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6th ed. London: Blackwell.
- Deese, J. (1965). *The structure of associations in language and thought*. Baltimore: Johns Hopkins Press.
- Defining Antonymy: A Corpus-based Study of Opposites Found by Lexico-syntactic Patterns (2010). Retrieved from: <http://www.ai.rug.nl/~anja/public/Lobanovaetal.pdf>.
- Fass, D. (1997). *Processing Metonymy and Metaphor*. London: Simon Fraser University.
- Geeraerts, D. (2010). *Theories of Lexical Semantics*. Oxford: Oxford University Press.
- Jones, S., Murphy, M. L., Paradis, C., Willnersuse, C. (2012). *Antonyms in English: Construals, Constructions and Canonicity*. Retrieved from: http://assets.cambridge.org/9780521761796/excerpt/9780521761796_excerpt.pdf.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.

- Paradis, C. (2013). Binary opposition: A spatial configuration of comparison of opposite properties along a meaning dimension. *Oppositeness / Contrariety: From Spatial Perception to Spatial Cognition (Or the Other Way Round?)*. Retrieved from: <http://portal.research.lu.se/ws/files/6072485/4113136.pdf>.
- Scheible, S., Schulte im Walde, S., Spinogrum, S. (2013). Uncovering Distributional Differences between Synonyms and Antonyms in a Word Space Model. *International Joint Conference on Natural Language Processing*. Retrieved from: <https://aclweb.org/anthology/I13/I13-1056.pdf>.
- Truszczynska, A. (2002/2003). Conceptual metonymy – the problem of boundaries in the light of ICMs. *Poznan Studies in Contemporary Linguistics*, 38, 221-237.
- Willners, C. (2001). *Antonyms in Context*. Lund: Lunds universitet.

*Дата надходження до редакції 02.11.2019 р.
Ухвалено до друку 21.11.2019 р.*